

การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงาน
ของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล

The Integration of The Buddhist Ethics on the Social Work Treating
Development of Thai Buddhist Monks in the Digital Society

พระครูวรพุทธาภิรักษ์ (สมศักดิ์ เชื้อยทอง)

Phrakru Varabuddhaphirak (SomSak Cheuaythong)

สมบุญ บุญโท

Somboon Boondo

สวัสต์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University

E-mail: lasawatt@stjohn.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 3 มิถุนายน 2566

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 มิถุนายน 2566

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล 2) ศึกษาพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย 3) บูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล 4) สร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ภายใต้กระบวนการศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิธาน เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางปรัชญาและศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า การสังคมสงเคราะห์เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เพื่อให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ส่วนการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยควรสงเคราะห์ฝ่ายจิตใจให้มีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเองเป็นสำคัญ หลักพุทธจริยศาสตร์มีหลายข้อหลายระดับที่สามารถนำมาเป็นแนวทาง สำหรับพระสงฆ์ไทยยึดหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ พระวินัยสงฆ์ 227 ข้อ หลักปาริสุทธิสีล อันมีปาฏิโมกขสังวร อินทริยสังวร อาชีวาปาริสุทธิสีลและปัจฉยนิสิตีล อีกทั้งให้ความสำคัญแก่หลักสังคหวัตถุ 4 มีทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตา การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัลเป็นไปตามหลักไตรสิกขา คือ สีล สมาธิ และปัญญา เพื่อใช้

ในการพัฒนาตน การพัฒนาคน และการพัฒนางานในการรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลการปฏิบัติงาน โดยเนื้องานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยควรปลูกฝังหลักสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นให้ได้ทั้งในระดับของ โลกียสัมมาทิฐิและโลกุตระสัมมาทิฐิ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้คือ 2M (W)

คำสำคัญ: การบูรณาการ, พุทธจริยศาสตร์, การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทย, สังคมสงเคราะห์, สังคมยุคดิจิทัล

ABSTRACT

The objectives of this research paper were to: 1) study the concept of the social work treating development of Thai Buddhist monks in the digital society. 2) study the Buddhist ethics on the social work treating development. 3) integrate the Buddhist ethics on the social work treating development of Thai Buddhist monks in the digital society. 4) create a new body of knowledge and model of integrating the Buddhist ethics on the social work treating development of Thai Buddhist monks in the digital society. This research was a qualitative one based on documentary research upon the analytic, appreciative and applicative approaches so as to lead to the creativity of new body of knowledge in philosophy and religion.

The results of research were found as follows: the social working is to help human beings who cannot help themselves to aim at being able by themselves. For the Buddhist monks who treat the social working, they should importantly assist the mental aid to cultivate intelligence, to solve the problems by themselves. There are many points and levels of Buddhist ethics as a way to achieve ones' goals. The Buddhist monks have been seized on eightfold path, 227 precepts, morality for purification consisting of restraint in accordance with the monastic disciplinary code, sense-control, purity of conduct as regards livelihood and the necessities of life. The importance is also to focus on bases of social solidarity consisting of giving, kindly speech, useful conduct and equality consisting in impartiality. The integration of the Buddhist ethics on the social work treating development of Thai Buddhist monks in the digital society follows by threefold training consisting of morality, concentration and wisdom to apply in the self, personnel and work development for support the transformative events in the digital society. By the content of the social work treating, the Buddhist monks should cultivate Right Understanding in the mundane and supramundane levels. As for the creativity of new body of knowledge on this research is 2M (W) Model.

Keywords: Integration, Buddhist Ethics, Treating Thai Buddhist Monks, Social Work, Digital Society

1. บทนำ

การสังคมสงเคราะห์มีรากฐานมาจากความรู้สึกห่วงใยที่คนในสังคมมีต่อเพื่อนมนุษย์อีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเดือดร้อนและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ด้วยความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะพึ่งตนเองได้ ในบางครั้ง

มนุษย์อาจประสบปัญหาบางประการ จนไม่อาจแก้ไขได้ด้วยตนเอง แต่การช่วยให้เขาพ้นจากปัญหาก็มีหลายวิธี นักสังคมสงเคราะห์จะเลือกวิธีที่ผู้รับการช่วยเหลือ (Client) ไม่สูญเสียความเป็นมนุษย์ไป บางครั้งปัญหาทำให้คนที่เผชิญปัญหายู่อเกิดความรู้สึกท้อแท้ นักสังคมสงเคราะห์ก็จะกระตุ้น และสนับสนุนให้ผู้เกิดความมั่นใจขึ้น มีกำลังใจที่จะแก้ไขปัญหาคได้ ตลอดจนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง นั่นคือการพึ่งตนเองได้กลับมาอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ทั้งนั้น ตั้งอยู่บนปรัชญาพื้นฐานที่เชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ (พระครูสาทรธรรมสิทธิ, พระครูปริยัติกิจจากร และประเสริฐ ปอนถิ่น, 2559: 22-23) อย่างไรก็ตาม ปรัชญาพื้นฐานของการสังคมสงเคราะห์เป็นการผสมผสานระหว่างค่านิยมเชิงคุณธรรมอย่างน้อย 2 แนว (วันทนี วาสิกะสิน, 2538: 24) คือ ค่านิยมเรื่องความรับผิดชอบ ถือเป็นหน้าที่ (ตามคำสอนทางศาสนา) ที่จะช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก และทัศนะในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีสิทธิ และมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน

สังคมไทยนั้นเป็นสังคมที่มีพื้นฐานความเชื่อในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญ ดังที่กล่าวไว้ในหลักทิศหกถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อคฤหัสถ์ โดยการห้ามปรามจากความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ให้ได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง บอกทางสวรรค์ คือ ทางชีวิตที่มีความสุขความเจริญให้ (ที.ปา. (ไทย) 11/198-204/202-206) พระสงฆ์เปรียบเสมือนแสงสว่างให้กับชุมชนเป็นผู้แนะนำให้ชาวบ้านได้รู้และเข้าใจใน หลักของความเป็นจริง รู้จักความดี ความชั่ว สิ่งที่ไม่ควรทำ สิ่งที่ไม่ควรทำ ใช้ปัญญาไปในทางที่ถูกที่ควรในชุมชนนั้น พระสงฆ์ไม่สามารถแยกตัวออกจากชุมชนได้ พระสงฆ์เองก็ต้องพึ่งพาอาศัยคฤหัสถ์ในด้านปัจจัยสี่ คฤหัสถ์ก็พึ่งพระสงฆ์ในด้านปัญญาความรู้รอบรู้ที่พระสงฆ์ได้ให้ความอนุเคราะห์ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตน น้ำพึ่งเรือเสือพึ่งป่า มีความเมตตากรุณาซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายรวมถึงสภาพสิ่งแวดล้อม โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน สิ่งที่สังคมไทยคาดหวังจากพระสงฆ์ ประเสริฐ ปอนถิ่น (2554: 372-375) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ด้านสังคมสงเคราะห์ในบทบาทด้านการเป็นผู้นำ บทบาทด้านการให้ความรู้ บทบาทด้านการให้ความรู้แก่ครอบครัว บทบาทด้านการทำงานร่วมกับสหวิชาชีพ บทบาทด้านการเสริมพลังอำนาจชุมชน บทบาทด้านการพิทักษ์สิทธิ บทบาทด้านการศึกษาหรือการวิจัยชุมชน บทบาทด้านการทำโครงการช่วยเหลือ บทบาทด้านการเป็นตัวกลางประสานงาน บทบาทด้านการจัดกิจกรรม และโครงการ บทบาทด้านการประเมินผลของโครงการ บทบาทด้านการมีส่วนร่วมนโยบายสังคม

มีหลายคนเกิดมโนภาพ (Concept) ที่มีความรู้สึกขัดแย้ง (ประทุม อังกุลโรหิต, 2553) กล่าวคือเวลาที่เราคิดถึงพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ภาพอย่างหนึ่งที่มักเกิดขึ้นในใจของเราเสมอ ก็คือพระสงฆ์ คือ ผู้เห็นความน่าเบื่อหน่ายไร้แก่นสารของชีวิตอย่างโลกๆ แล้วสละโลกออกบวชเพื่อแสวงหาคุณค่าของชีวิตที่ประเสริฐและสูงส่งมากกว่านั้น เป็นผู้ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายที่สุด พึ่งพาอาศัยปัจจัย 4 ที่ผู้ศรัทธาบริจาคให้พอยังชีวิตดำรงอยู่ได้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อกลับมามองอีกภาพหนึ่งของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน การกระทำของพระสงฆ์ในหลายๆ กรณีดูเหมือนจะขัดแย้งกับภาพพระสงฆ์ในอุดมคติดังกล่าวข้างต้น ได้มีประเด็นนำมาสู่การถกปัญหาทางจริยศาสตร์ โดยมีความเห็นในเรื่องบทบาทพระสงฆ์กับการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์แตกต่างกันอย่างน้อย 2 มุมมอง คือ มีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่ เห็นด้วย (1) ฝ่ายที่เห็นด้วย มักมองว่าท่านเหล่านั้นสมควรได้รับการยกย่องในฐานะเป็นผู้เปี่ยมล้นด้วยเมตตาต่อสัตว์โลก เป็นผู้ไม่ทอดทิ้งสังคมที่อุปถัมภ์

ปัจจัย 4 ให้แก่ท่าน ดังตัวอย่างในยุคที่มีการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ในสังคม พระสงฆ์ที่ไม่ทำงาน สังคมมักถูกวิจารณ์ว่าเป็นกาฝากของสังคม เพราะเป็นผู้เอาแต่บริโภค แต่ไม่ สร้างผลผลิต หรือแม้แต่ในช่วงเกิดวิกฤตการณ์ ความรุนแรงทางการเมืองระหว่างกลุ่มคนเสื้อแดงกับรัฐบาล ก็มีคนบางกลุ่มออกมาเรียกร้องให้คณะสงฆ์ออกมา แสดงจุดยืนให้ชัดเจนว่าจะยืนอยู่ข้างฝ่ายใด เหล่านี้คือตัวอย่างความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้พระสงฆ์ ออกมาทำงานสังคม (2) ส่วนฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย มักมองว่าท่านเหล่านั้นไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่สวนทางกับอุดมคติ ชีวิตท่านเอง กล่าวคือชีวิตนักบวชของท่านเป็นชีวิตที่สละ ละวางกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นของชาวโลก ท่านควรมุ่งชีวิต ทางธรรมเพื่อความหลุดพ้นอย่างเดียว ไม่ควรกลับมายุ่งเกี่ยวกับเรื่องของชาวโลกอีก เป็นต้น (พระมหาสมบุญ ณ วุฑฒิกโร, 2554) กล่าวได้ว่า ความคาดหวังของสังคมไทยต่อการทำงานสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ขึ้นอยู่กับคนละด้าน ที่ตรงกันข้ามกันเลยทีเดียว นับว่าเป็นเรื่องยากสำหรับพระสงฆ์ที่จะวางตัวให้ถูกใจคนทั้งสองฝ่าย เพราะไม่ว่า ท่านจะหันเหไปทางไหนก็ล้วนถูกวิจารณ์ได้ทั้งนั้น จากประเด็นปัญหาดังกล่าว จึงมีความสมเหตุสมผลของความจำเป็น ในการวิจัยเรื่อง การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคม สงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคม ยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย
3. เพื่อบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ ในสังคมยุคดิจิทัล
4. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ ในสังคมยุคดิจิทัล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ภายใต้กระบวนการวิจัยทางปรัชญาแบบวิภาษวิธี (Dialectic Method) และการใช้เหตุผลแบบมี วิจารณ์ญาณ (Discursive Method) ด้วยกระบวนการของการศึกษาเชิงบูรณาการ (integration) อันประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis) การวิจิตร (Appreciation) และการวิธาน (Application) เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ในทางปรัชญาและศาสนา ผู้วิจัยจะศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสำคัญต่างๆ เพื่อการวิเคราะห์ วิจารณ์ โดยการดำเนินการศึกษาเชิงเอกสาร (Document study) ทั้งเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จะค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎก 45 เล่ม โดยเฉพาะพระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 อีกทั้งคัมภีร์อรรถกถา ฎีกาและอนุฎีกาที่เกี่ยวข้อง เช่น คัมภีร์วิสุทธิมรรค คัมภีร์วิมุตติมรรค เป็นต้น และเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จะศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ข้อเขียน บทวิจารณ์ เอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่ได้กล่าวถึงเรื่อง แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบูรณาการการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย รวมทั้งศึกษา ผลงานสำคัญๆ ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) พุทธทาสภิกขุ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)

ประเวศ อินทองปาน สมบูรณ์ บุญโทและนักวิชาการอื่นๆ ทางปรัชญาพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย

4. สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า การพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยเริ่มเด่นชัดขึ้นอีกครั้งในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ คือ พระสงฆ์ส่วนหนึ่งเข้าไปช่วยสงเคราะห์ประชาชน โดยการร้องขอจากรัฐบาลหรือร่วมมือกับรัฐบาล ในขณะที่บางส่วนต้องการทำงานอย่างอิสระ มีกลยุทธ์ในการพัฒนาเป็นของตนเอง การที่พระสงฆ์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานสังคมสงเคราะห์กับทางราชการ ทั้งทางด้านการอบรมศีลธรรม การแนะนำอาชีพ การศึกษา การอนามัย ตลอดจนถึงการก่อสร้างถาวรวัตถุ จึงทำให้พระสงฆ์เข้ามามีหน้าที่บทบาทในการพัฒนาและสังเคราะห์ชุมชน ตลอดจนประเทศชาติมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่า วัดกับบ้าน หรือพระสงฆ์กับชาวบ้านไม่ว่าครั้งสมัยพุทธกาล หรือสมัยปัจจุบันย่อมต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันหลัก เป็นสถาบันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีความผูกพันเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันกับชุมชนชาวบ้านมาเป็นระยะเวลายาวนานนับตั้งแต่เริ่มแรกของการมีวัดเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม ได้มีการมองบทบาทในการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนหรือสังคมออกเป็น 2 ทาง คือ 1) บทบาทหลักหรือบทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ คือ การเป็นผู้นำชุมชนในทางจิตใจ เสริมศีลธรรมสติปัญญาที่ถูกต้องแก่ชุมชน เป็นบทบาทที่สำคัญยิ่ง เป็นรากฐานความเจริญ ความสุขของสังคม และ 2) บทบาทรอง ในบางกรณีอาจมีบทบาทอื่นที่พระสงฆ์อาจจำเป็นและควรเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้รับแรงศรัทธาจากชาวบ้าน อาจแนะนำประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นแนวทางในการพัฒนาด้านวัตถุที่เหมาะสม อาจเป็นผู้ประสานการรวมตัวของชาวบ้านในการพัฒนา และอาจใช้วัดเป็นสถานที่รวมกลุ่ม เป็นต้น และการพัฒนารูปแบบและบทบาทความสำคัญของวัดและพระสงฆ์กับสังคม

งานสังคมสงเคราะห์ควรจะมีหลักการใหญ่ๆ ว่า สงเคราะห์เพื่อให้เขาช่วยตนเองได้ คือ ทำให้เขารู้และสามารถช่วยตัวเองได้ จะเป็นการสงเคราะห์ที่มีผลยืนยาวและมีผลจริง จะสงเคราะห์ที่ตะพึดตะพืออย่างเดียวมีแต่ทำให้คนอ่อนแอ สงเคราะห์ด้วยวัตถุมากเกินไป ก็ทำให้โง่งม จะต้องสงเคราะห์ให้เขาฉลาดขึ้น ให้รู้ว่าอะไรเป็นอะไร ชีวิตเป็นอย่างไร เกิดมาทำไม จะต้องทำอะไร การสงเคราะห์ไม่จำเป็นต้องเป็นการให้การช่วยเหลือทางวัตถุเสมอไป พระพุทธเจ้าทรงสงเคราะห์ภิกษุด้วยการชี้โทษ ตักเตือนในเรื่องต่างๆ ดังนั้น การสังคมสงเคราะห์ พระสงฆ์ไทยควรสงเคราะห์ฝ่ายจิตใจให้มีสติปัญญา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ควรสงเคราะห์ทางด้านศีลธรรม ควรสงเคราะห์ให้มนุษย์มีความสว่างทางวิญญาณ ควรสงเคราะห์ให้กินอยู่แต่พอดี ควรสงเคราะห์ในการให้ธรรมมากกว่าให้วัตถุ ควรสงเคราะห์ให้เขามีความเข้มแข็ง ดังนั้น ความมุ่งหมายของสังคมสงเคราะห์จึงไม่ใช่เป็นเพียงเอาอะไรไปให้เขา ไม่ใช่เอาบริการไปให้ เอาทรัพย์สินเงินทองไปให้ แต่หมายถึงการทำให้สังคมรวมใจกัน ผนึกยึดเหนี่ยวกันไว้ได้ การสังคมสงเคราะห์เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เพื่อให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย พบว่า พุทธจริยศาสตร์เป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมซึ่งได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความ

ประพจน์ของมนุษย์ตั้งแต่พื้นฐานเบื้องต้น ท่ามกลางและระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะพึงประพจน์และดำเนินไปถึงได้ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุดในพุทธจริยศาสตร์ได้พิจารณาถึงเรื่องคุณค่าทางจริยธรรมเกี่ยวกับความดีความชั่วถูกผิดควรไม่ควร เหมาะสม ไม่เหมาะสม โดยการพิจารณาขั้นพื้นฐาน คือ เจตนาที่เป็นกุศล แล้วจึงมุ่งอธิบายหลักปรัชญาศีลธรรมเป็น 3 ระดับ จากขั้นพื้นฐาน คือ ระดับศีล 5 ศีล 8 ขั้นกลาง คือ ศีล 10 ศีล 227 กุศลกรรมบถ 10 และขั้นสูง คือ ระดับอริยมรรคมีองค์ 8 ประการ มีสัมมาทิฐิเป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจของค่าทางจริยธรรม (Moral value) เช่น ดีชั่ว ถูกผิด ในแนวทางการปฏิบัติ อริยมรรคมีองค์ 8 ประการนั้นได้มีความสัมพันธ์กับหลักไตรสิกขา อันเป็นกระบวนการการศึกษา 3 องค์ประกอบ เพื่อการบรรลุเป้าหมายของคุณภาพของชีวิต ประกอบด้วย 1. ศีลหรือกระบวนการระเบียบปฏิบัติ (วินัย) เพื่อให้เกิดความชอบ (สัมมาวาจา) การกระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ) และการประกอบอาชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) เป็นแนวทางและกรอบที่กำกับการกระทำหรือการประกอบกิจกรรมต่างๆ 2. สมาธิ หรือกระบวนการฝึกอบรมจิตสำนึกเพื่อให้เกิดความเพียรชอบ (สัมมาวายามะ) การระลึกรู้ชอบ (สัมมาสติ) และมีจิตสำนึกที่ชอบ (สัมมาสมาธิ) เป็นกระบวนการเพื่อให้จิตมีการพัฒนาความสำนึกเพื่อความสมดุลทั้งจิตและกาย เป็นกระบวนการเกื้อหนุนให้สิ่งที่รับเข้ามาในชีวิตดำเนินไปด้วยประสิทธิภาพสูงสุด 3. ปัญญา หรือกระบวนการทางความรู้ เป็นวิธีการอบรมศึกษาเพื่อให้เกิดวิชาความรู้และปัญญา ซึ่งจะยังผลให้เกิดมีทัศนะ ความเชื่อ ค่านิยมที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) มีความดำริตรองที่ชอบ (สัมมาสังกัปปะ) ปัญญาเป็นตัวควบคุมกำหนดการรับชนิดต่างๆ เข้าสู่ชีวิต อย่างไรก็ตาม ไตรสิกขาถือว่า หลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้ประสบความสำเร็จ เป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพุทธ ไตรสิกขา จึงจัดอยู่ในมรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติหรือกระบวนการพัฒนา 3 ด้าน คือ ศีล เป็นหลักการพัฒนาระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจให้มีสมรรถภาพ และประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ ปัญญาเป็นหลักการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์สาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการในพุทธจริยศาสตร์ขั้นสูงนี้มีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การหลุดพ้นจากทุกข์โดยประการทั้งปวง หลุดพ้นจากกิเลสเครื่องร้อยรัดยึดเหนี่ยว ไม่ตกอยู่ในอำนาจของกิเลส มีจิตใจเป็นอิสระปลอดโปร่งสดชื่นเบิกบานสงบเย็น

หลักพุทธจริยศาสตร์มีหลายข้อและหลายระดับที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ และมีหลักธรรมหลายคำสอนดังที่ได้เห็นตัวอย่างของพระพุทธเจ้าหรือพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกได้ทำเป็นแนวทางของการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์นั้นที่ควรดูเป็นบรมครูต้นแบบของการทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ โดยผ่านพุทธจริยาซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ความเป็นพระพุทธเจ้า มีพุทธกิจ เป็นต้น ที่ต้องกระทำอย่างเป็นกิจวัตร ตลอดพระชนม์ชีพต่อเทวดาและมนุษย์ผู้เป็นเวไนยสัตว์ทั้งหลาย จากการปฏิบัติพุทธกิจประจำวันดังกล่าวส่งผลทำให้เกิดประโยชน์แก่โลก แก่ปวงญาติ และประโยชน์ในความเป็นพระพุทธเจ้าด้วย ซึ่งจริยวัตรของพระพุทธเจ้าที่ทรงยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ตนและบุคคลอื่นเรียกว่า พุทธจริยา เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนอื่นนั้น ถือได้ว่าเป็นงานการสังคมสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเวไนยสัตว์ ให้สามารถช่วยเหลือตนเองจนรอดพ้นจากทุกข์ทั้งทางกาย

และจิตใจได้ ความประพฤติเพื่อเป็นประโยชน์ของพระพุทธเจ้าอย่างนี้เอง เรียกว่า พุทธจริยา สำหรับมิตติมมมอในการสงเคราะห์ตามหลักสังคสมสงเคราะห์ในพระไตรปิฎกได้ให้ความสำคัญแก่หลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน การให้ เป็นสิ่งที่คนอยู่ร่วมกันในสังคมพึงปฏิบัติต่อกันด้วยการสงเคราะห์ บริจาคสิ่งของวัตถุต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น ปัจจัย 4 มีอาหาร เสื้อผ้า เป็นต้น ตลอดจนการสงเคราะห์การให้จนกลายเป็นประเพณีนิยมในสังคมไทย เช่น ทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะวันออกพรรษา การถวายผ้าอาบน้ำฝน การถวายผ้ากฐิน การทำบุญผ้าป่า การทำบุญอุทิศแก่ผู้เสียชีวิต เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้จะเกิดไม่ได้เลย หากชาวพุทธละเลยการให้ทาน เพราะว่าทานเป็นสิ่งที่พอจะทำได้และให้ความสุขใจแก่ผู้ให้ ขณะเดียวกันผู้รับก็พอใจรับ ส่วนอีกมิติต่อมา ก็คือการให้ธรรมะเป็นทานหรือธรรมทาน เป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจของบุคคลให้สามารถเอาชนะกิเลสต่างๆ ภายในใจของตนเองได้ คือ ให้ชนะตนเอง รู้จักควบคุมสติให้เกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงตามสภาวะธรรมและรู้จักนำหลักธรรมของพระพุทธองค์ไปแก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้ ปิยวาจา เป็นการพูดหรือนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ไปสู่ผู้อื่นอย่างฉลาดด้วยคำพูดที่เป็นจริง เหมาะสมแก่บุคคล เกิดประโยชน์ปราศจากโทษ พูดแล้วคนรักใคร่กัน ไม่แตกแยกกัน ไม่ทำลายกัน อตถจริยา รู้จักปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างอนุตติมัตถ์รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์ไม่โลภ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่ทำลายตน ครอบครัว ประเทศชาติเพราะความอยากเป็นเหตุ และสมานัตตตา รู้จักทำตนให้เป็นคนเสมอดันเสมอปลายทำความดีไม่ย่อหย่อน หลีกเว้นอบายมุข นำชีวิตให้ดำเนินไปตามหลักสุจริตทางกายและทางวาจา

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคสมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล พบว่า เป้าหมายหลักที่แท้จริงตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของพระสงฆ์ไทย ก็คือการทำให้งานซึ่งพระนิพพาน ซึ่งเป็นนิพพานสุข อันเป็นบรมสุขที่เป็นสภาวะแห่งการหลุดพ้นจากความทุกข์อย่างสิ้นเชิง ส่วนการกระทำอื่นใดก็ตามเป็นเพียงเป้าหมายเฉพาะกิจ รวมถึงการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคสมสงเคราะห์เช่นกัน เพราะการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคสมสงเคราะห์เป็นการเจริญความเมตตากรุณาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยการประพฤติกุศลกรรมบถอันประกอบด้วยเมตตากายกรรม 3 เมตตาวจีกรรม 4 และเมตตา मनกรรม 3 การประพฤติพรหมวิหารคุณเหล่านั้นเป็นการให้ความรักความมีไมตรีจิตถือเป็นการข่มหรือระงับนิวรณ์ 5 อย่างหนึ่ง เป้าหมายการกระทำดังกล่าว ควรจัดเป็นฉันทสุข สำหรับกระบวนการหรือวิธีการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ไทยแล้วจะถูกลงบนหลักไตรสิกขา อันประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญาที่มีสัมมาทิฐิเป็นฐาน โดยการจำแนกออกเป็นปรโตโมสะ และโยนิโสมนสิการ ซึ่งได้มีการปรากฏในหลักกาลามสูตรนั้น สามารถนำไปเป้าหมายการพัฒนาพระสงฆ์ไทยเพื่อการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะด้านสังคสมสงเคราะห์ แต่สิ่งที่สำคัญ เหนือสิ่งอื่นใดพระสงฆ์ไทยควรสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองเป็นเบื้องต้นก่อนจะนำไปสู่การพัฒนาปฏิบัติงานด้านสังคสมสงเคราะห์ เพราะตลอดระยะเวลา นับตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึงยุคปัจจุบันได้เป็นจุดแข็งที่สร้างเกราะคุ้มกันพระสงฆ์ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในสังคมยุคดิจิทัลที่เป็นดาบสองคมที่มีทั้งให้คุณและให้โทษได้ จากฐานคิดดังที่ได้กล่าวมา จะทำอย่างไรให้การปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคสมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัลเกิดเป็นคุณ

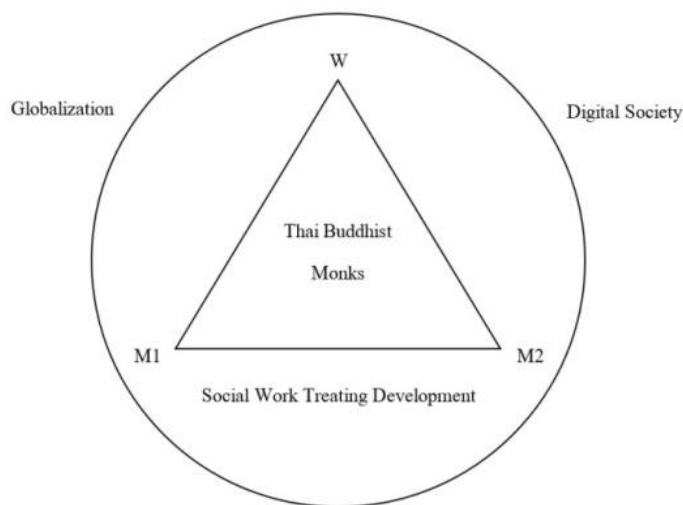
ท่าทีของพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคสมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล โดยภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทยผ่านสื่อดิจิทัลและเป็นที่ยอมรับได้จากบริบทของคนไทยอย่าง

หลากหลายบทบาท ทั้งในด้านการเผยแผ่ศาสนา การจัดการศึกษา การพัฒนาชุมชน การสงเคราะห์ประชาชน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และการประกอบพิธีกรรมต่างๆ แม้ว่าในปัจจุบัน บทบาทของพระสงฆ์ไทยลดลงในบางด้าน เช่น ด้านการจัดการศึกษา การพัฒนาชุมชน (เช่น เป็นผู้นำในการสร้างถนน สะพาน) และการสงเคราะห์ประชาชน (เฉพาะการรักษาโรค การให้ยืมสิ่งของ และการให้ที่พักคนเดินทาง) แต่ถึงกระนั้น พระสงฆ์ไทยก็ยังคงมีบทบาทและคุณูปการต่อสังคมไทยอยู่มากน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันหรือหน่วยงานอื่นๆ ในเรื่องบทบาทและของพระสงฆ์ไทยนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการจำแนกลักษณะหน้าที่หรือสายงานที่นิยมใช้กันอยู่ทั่วไปในปัจจุบัน ด้วยเหตุที่บทบาทของพระสงฆ์ไทยในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์อยู่ภายใต้ความไม่ขัดแย้งกับหลักพระธรรมวินัย จาริตประเพณี และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นั่นเอง

ในการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล พระสงฆ์ไทยที่มุ่งปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ควรตระหนักในการวางแผนเตรียมตน สร้างความพร้อมให้แก่ตน เพราะจะเป็นเครื่องป้องกันหรือภูมิคุ้มกันให้กับพระสงฆ์ที่จะไม่ให้ถูกครหาในทาง ตีเตียนจากประชาชนในการปฏิบัติงานเชิงรุกและเชิงรับ โดยเฉพาะในสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งการสื่อสารออนไลน์ที่มีความรวดเร็ว พร้อมทั้งจะเป็นได้ทั้งคุณและโทษ ดังนั้น หลักปทัชชิตถิอภินพัจจเวกขณนี้ ก็ตาม เกณฑ์การตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ โดยเฉพาะพุทธจริยศาสตร์ของพระสงฆ์ที่เป็นเรื่องเรื่องวินัยก็ตาม สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องกำกับการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยบนหลักการที่ว่า เมื่อไม่สะดวกอย่าฝ่าสังคม เพราะพระสงฆ์ไทยผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัลเป็นเสมือนบุคคลผู้ยืนอยู่กลางแจ้ง พร้อมทั้งถูกตรวจสอบได้ทุกเมื่อ นอกจากนี้ ความพร้อมด้านการพัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญ อย่างการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีรูปแบบของการแสดงธรรมทั้งทางสื่อสารสนเทศและกลุ่มคน กระบวนการที่ถ่ายทอดต้องมีวิธีการเผยแผ่ที่ดี มีบุคลากร (วิทยากร) ต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง และต้องการที่จะแนะนำชักจูงพุทธศาสนิกชนให้ละสิ่งที่ผิด ถือเอาสิ่งที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยกันจรรโลงรักษาพระธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ได้อาศัยธรรมะเป็นที่พึ่งที่ระลึกเป็นที่ยึดเหนี่ยวของจิตใจและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้อยู่ในครรลองที่ก่อประโยชน์สุขให้แก่ตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียน ไม่สร้างความเดือดร้อน ไม่ก่อทุกข์ เป็นหนทางที่จะสลัดตนออกจากกองทุกข์ เข้าถึงบรมสุข คือ นิพพาน ดังนั้น การปฏิบัติงานโดยเนืองงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยควรปลูกฝังหลักสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นให้ได้ทั้งในระดับของโลภียสัมมาทิฐิและโลกุตรสัมมาทิฐิ นั่นคือปรับวิธีคิดของประชาชนให้มีความเห็นที่ถูกต้องในเรื่องความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับเรื่องกรรม ตลอดจนถึงแนวทางการระงับความทุกข์ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางดังจะเห็นได้จากหลักพุทธกิจและสิ่งที่สามารถตอบโจทยในการให้สังคมสงเคราะห์กับประชาชนในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง นั่นคือในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยควรเป็นไปด้วยความมีเมตตา มีความกรุณาที่อยากจะช่วยเหลือให้ประชาชนพ้นจากความทุกข์ยากลำบากเป็นเบื้องต้นด้วยการให้อามิสสังกะหะ คือ การช่วยเหลือสิ่งของเป็นการบรรเทาทุกข์ เมื่อเขาเหล่านั้นมีความพร้อมแล้วจึงยกสู่การให้ธรรมสังกะหะ คือ การให้ดวงตาแห่งปัญญาเพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและพัฒนาเขาเหล่านั้นจนหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ สิ่งนี้เป็นเป้าหมายอย่างแท้จริงของการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์

ของพระสงฆ์ไทยด้วยการช่วยเหลือพวกเขาเพื่อให้พวกเขาสามารถแก้ปัญหาสามารถช่วยเหลือตนเองในลักษณะการพึ่งตนเองได้

5. องค์ความรู้ใหม่

จากภาพข้างต้น ผู้วิจัยได้ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่และรูปแบบการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมดิจิทัล จากการทําวิจัย เรื่อง การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมดิจิทัล ซึ่งมีโมเดล คือ 2M (W) โดยมีคำอธิบาย ดังนี้

M1 มาจากคำว่า Morality ความมีศีลธรรมจรรยาในการครองตนให้เรียบร้อยตามครรลองของพุทธจริยศาสตร์ของพระสงฆ์ ด้วยการธำรงรักษาหลักปาริสุทธิศีล อันประกอบด้วย การสำรวมในพระปาฏิโมกข์ เว้นจากข้อห้ามตามหลักพระวินัย 227 ข้อ ทำตามข้อควรประพฤติ อันเป็นศีลธรรมจรรยาของพระสงฆ์ มีความสำรวมอินทรีย์ อากัปกิริยาที่แสดงออกภายนอกและพึงระวังไม่ให้สิ่งที่เป็นอกุศลครอบงำเมื่อรับรู้อารมณ์ด้วยอินทรีย์ทั้ง 6 มีความบริสุทธิ์แห่งการเลี้ยงชีพโดยทางที่ชอบ ไม่ประกอบบอเนสนาด้วยการหลอกลวงเขาเลี้ยงชีพ และมีศีลที่เกี่ยวกับการพิจารณาใช้สอยปัจจัยสี่ ให้เป็นไปตามความหมายและประโยชน์ของสิ่งนั้น ไม่บริโภคใช้สอยด้วยตัณหา คุณลักษณะเฉพาะพระสงฆ์เหล่านี้เป็นเครื่องเกราะป้องกันในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์อย่างเป็นผู้มีสะอาด ปราศจากยาพิษให้กับการพัฒนาตนอย่างแท้จริง

M2 มาจากคำว่า Mercifulness ความมีเมตตากรุณาที่มองสิ่งรอบด้านด้วยความมีไมตรีต่อกันในฐานะเพื่อนร่วมทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย มีความปรารถนาเพื่อจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์กายทุกข์ใจด้วยการสงเคราะห์ทั้งอามิสทานและธรรมทาน พระสงฆ์พึงบำเพ็ญกุศลกรรมบถแห่งเมตตาพรหมวิหารธรรมเพื่อปลดปล่อยนิวรณ์ 5 อันเป็นกิเลสขัดขวางไม่ให้มีความก้าวหน้าในการบรรลุความดี

W มาจากคำว่า Wisdom ปัญญา ความรู้ ความเข้าใจ ความมีเหตุผล การมองเห็นหนทางที่ถูกต้อง การปลุกความรู้ ความเห็น ความเชื่อด้วยการมีการมองกว้าง ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงกระแสโลกาภิวัตน์ จนพัฒนาเคียงคู่มาเป็นสังคมยุคดิจิทัล เป็นการมองเห็นถึงประโยชน์สุขเป็นสำคัญ สิ่งใดเป็นประโยชน์และทำให้เกิดความสุขทั้งกายและใจ ทั้งของตนเองและผู้อื่น สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และใฝ่สูง คือ ใฝ่ธรรม

มุ่งแสวงหาความรู้ให้เข้าถึงความจริงแท้ ปราปรณจะสร้างสรรค์ความดีงาม บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่สังคม การมอบปัญญาในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถช่วยเหลือตัวเอง เป็นผู้มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีได้

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ในสังคมยุคดิจิทัล เป็นที่ชัดเจนว่า โดยธรรมชาติ มนุษย์ทุกคนเกิดมามีปัญหาหรือความทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น แต่ปัญหาของมนุษย์นั้น สามารถแก้ไขได้ด้วยตัวของมนุษย์เอง ด้วยการศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธองค์ แล้วนำมาปฏิบัติ ตามแนวทางที่ถูกต้อง (มรรค) ด้วยเหตุนี้เอง พระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาของมนุษย์ และเพื่อมนุษย์ อันจะ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์เอง แต่ในแง่ของการสังคมสงเคราะห์ สามารถที่จะนำหลักการ สงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนา มาปฏิบัติได้ และหลักการสังคมสงเคราะห์ตามแนวพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่ บนพื้นฐานของหลักการทำงานด้วยเหตุและผล หลักการทำงานโดยยึดทางสายกลาง หลักการพึ่งพาตนเองไม่ พึ่งปัจจัยภายนอก หลักการพัฒนากายและจิต หลักการดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมาย หลักการทำงานโดยยึด อัตตะสามประการ สิ่งที่ได้กล่าวมานี้เป็นแนวทางที่พระสงฆ์ได้ยึดถือในการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคม สงเคราะห์บนพื้นฐานของกุศลจิต โดยปราศจากโลภะ โทสะ และโมหะเป็นจิตเดิมแท้ของการปฏิบัติงาน ครั้นเมื่อย้อนประวัติศาสตร์ พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ล้วนมีความเห็นชอบในการมอบภาระธุระให้พระสงฆ์ ไทยได้ทำงานคณะสงฆ์ด้านนี้อีกส่วนหนึ่ง เป็นแนวทางที่ได้ประเพณีปฏิบัติมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลที่ให้พระสงฆ์ ดำเนินสัมมาสัมมันตะในการช่วยเหลือเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์นี้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูใบฎีกา สุรพล อาสโภ (แย้มข่ม) (2558) ที่มุ่งการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยเพื่อให้เกิดความ ผูกพันระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน อีกทั้งเป็นการช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดมี ความสุข สงบ สว่าง ถือเป็นแนวทางหนึ่งการพัฒนาสังคมให้เกิดความมั่นคง แนวทางดังกล่าวนี้ได้ถูกยึดถือ ปฏิบัติกันมานับตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึงสังคมดิจิทัลอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย เป็นที่ ประจักษ์ชัดว่า หลักพุทธจริยศาสตร์ได้มีกำหนดกรอบในการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ โดยการกำหนดเป้าหมายอยู่ที่วัตถุประสงค์หลักของการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นโดยได้มีแบ่งออกเป็น 3 ขั้นนั้น ก็เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของมนุษย์ จากความอยู่รอดด้วยกิเลสมาสู่ความเป็นอยู่ ด้วยปัญญา สอดคล้องงานวิจัยของ พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์) (2555) นอกจากจะเป็น ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองแล้ว ยังทำให้เกิดความกรุณาต่อผู้อื่นด้วย คือ ทำให้เกิดความเข้าใจและเห็นอก เห็นใจคิดจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนช่วยให้สามารถวางตนเป็นกัลยาณมิตร สามารถคิดหาวิธีช่วยแก้ไข ปัญหาต่างๆ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี คือ เพื่อการฝึกฝนพัฒนาคนให้รู้จักปฏิบัติต่อชีวิต หรือมีการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและมีความสุข ให้รู้จักแก้ปัญหาชีวิต พร้อมทั้งหาทางออกจากความทุกข์ได้ ด้วยดี โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ผู้อื่นและแก่สังคม ให้รู้จักแสวงหาและเสพความสุขทางวัตถุอย่างถูกต้อง ปราศจากโทษพิษภัย ไร้การเบียดเบียน และพร้อมที่จะใช้สิ่งอำนวยความสะดวกนั้นๆ ในทางที่เกื้อกูลแก่ผู้อื่น และสังคม และแผ่ขยายแบ่งปันความสุขออกไปในสังคม ทั้งนี้ วัตถุประสงค์แท้จริงตามหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา ก็คือเพื่อให้พึ่งตนเองได้ ดังจะเห็นได้จากหลักธรรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสันติฐานวโร (ประสพสุข) (2561) โดยไม่ต้องขึ้นต่อวัตถุภายนอกทุกอย่างไป จะพึ่งวัตถุภายนอกในกรณีที่เป็นต่อสุขภาพ อนามัย ความจำเป็นด้านปัจจัย 4 มีเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค โดยไม่ใช่แสวงหาเพื่อมอมเมาจิตใจให้เกิดการสะสมอย่างไม่รู้จักเพียงพอ ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตจริงๆ ก็เพื่อให้รู้ความสำคัญในการพัฒนาชีวิต เพื่อจะได้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ด้วยความไม่ประมาท เมื่อพัฒนาตนเองดีแล้ว ควรเผื่อแผ่การช่วยเหลือต่อสังคมอันเป็นการงานด้านสังคมสงเคราะห์

3. การบูรณาการพุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ไทยด้านสังคมสงเคราะห์ ในสังคมยุคดิจิทัล ได้ค้นพบว่า พระสงฆ์ไทยสามารถปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ได้ในฐานะเป็นภารกิจหนึ่งที่ได้สืบทอดการปฏิบัติงานนี้มาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้า โดยศึกษาจากหลักพุทธกิจของพระองค์จบจนมาถึงพระสงฆ์ไทยปัจจุบันที่ขับเคลื่อนภารกิจ 6 ด้านตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าจะพบว่า การพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์นี้จะเริ่มจากการพัฒนาตัวตนของพระสงฆ์ให้มีทั้งภูมิธรรมของการปฏิบัติตนเองให้เป็นไปตามหลักทั้งพระธรรมและพระวินัยสงฆ์ ซึ่งในประเด็นนี้จะสอดคล้องกับงานวิจัยของพระนราศักดิ์ วรธมโม (2564) และงานวิจัยของพระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรจุฑาโธ) (2563) อีกทั้งพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์นี้ต้องมีภูมิรู้ในกระแสของการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะประเด็นปัญหา ก่อนที่จะไปช่วยเหลือสังคม นั้นหมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมต่อความเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะสังคมดิจิทัล ซึ่งส่งผลทั้งที่เป็นคุณหรือเป็นโทษก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระปลัดเมธี ปิยธมโม (หินใหม่) (2562) อย่างไรก็ตาม ทั้งกระบวนการของการสร้างภูมิธรรมและภูมิรู้ ต้องอิงอาศัยหลักพุทธจริยศาสตร์มาพัฒนาคุณลักษณะเฉพาะนี้ให้แก่พระสงฆ์ไทยเพื่อการสร้างภูมิฐานความสง่างามและธำรงความเป็นพระสงฆ์ในฐานะปูชนียบุคคลที่ควรแก่การเคารพไว้ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคดิจิทัลถือว่าเป็นภารกิจของการทำงานเชิงรุก ซึ่งในปัจจุบันนี้ถือว่ามีความจำเป็นมากทั้งโดยภาพกว้างกับเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่จะเสพลือดิจิทัลเป็นหลักคนกลุ่มนี้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงได้ตลอดขึ้นอยู่กับบริบทข้อมูลอย่างไรจากสื่อดิจิทัล การนำเสนอภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ไทยที่ไม่เหมาะสมอาจจะนำไปสู่การไม่นับถือศาสนาที่ได้ดังที่ได้ปรากฏการณ์ของบุคคลไม่นับถือศาสนาที่เกิดขึ้นเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ควรตระหนักเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งภาพเชิงพื้นที่อันเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมซึ่งมีความหลากหลายศาสนา การปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยถือว่ามีความสำคัญเพราะเป็นการลดช่องว่างเชิงศาสนสัมพันธ์ได้เป็นอย่างดี การช่วยเหลือเจือจุนต่อกันเป็นภาพสะท้อนเชิงคำสอนทางศาสนาได้เป็นอย่างดี สามารถเห็นได้เป็นเชิงประจักษ์ เมื่อภาพลักษณ์ของการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยเป็นผู้ให้เช่นนี้ย่อมนำมาสู่ความเลื่อมใสศรัทธาได้ นำไปสู่การยอมรับเชื่อฟัง การปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์นี้เป็นการได้ใจแก่ผู้ได้รับ เป็นการสุขใจ ชื่นใจแก่ผู้ที่ได้ได้อย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปมีหลายประเด็น เช่น ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการปรัชญาหลังนวยุคในการส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทย ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับ

รูปแบบการพัฒนางานด้านสังคมสงเคราะห์ผ่านการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการพุทธจริยศาสตร์เพื่อการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจในสังคมยุคโควิด-19 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการจิตอาสาของพระสงฆ์รุ่นใหม่ในการเผยแผ่หลักพุทธธรรมในสังคมดิจิทัล

บรรณานุกรม

- ประทุม อังกูโรหิต. (2553). รายงานการวิจัยเรื่อง สถาบันทางพระพุทธศาสนาทำงานสังคมสงเคราะห์. ภาควิชาปรัชญา, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ ปอนถิ่น. (2554). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมสวัสดิการ. ในสารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี 2554. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูใบฎีกาสุพล อาสโณ (แย้มชุ่ม). (2558). การพัฒนารูปแบบงานสาธารณสงเคราะห์ตาม กระบวนทัศน์วิถีพุทธ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคณ (ชัยยันต์ สืบกระพันธ์). (2555). บูรณาการหลักพุทธจริยศาสตร์ในการ ดำเนินชีวิตของ คนไทยในสังคมปัจจุบัน. ดุษฎีนิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต วชิรจุฑาโธ). (2563, มกราคม-เมษายน). พระสงฆ์กับงานสังคม สงเคราะห์ในสังคมไทย. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 3 (1): 105-114.
- พระครูสาทรธรรมสิทธิ์ พระครูปริยัติกิจจากรและประเสริฐ ปอนถิ่น. (2559). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์. ในพระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์. โครงการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร กองวิชาการสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนราศักดิ์ วรรณโม. (2564, เมษายน-มิถุนายน). พุทธจริยศาสตร์ในการพัฒนามนุษย์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 8 (2): 27-39.
- พระปลัดเมธี ปิยธมโม (หินใหม่). (2562). การประยุกต์ใช้ปรัชญาหลังนวยุคและพุทธปรัชญาเพื่อการเผยแผ่หลักพุทธธรรมในสังคมยุคดิจิทัล. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา, คณะปรัชญาและศาสนา, มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร. (2554). เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการเรื่อง “พระสงฆ์กับงานสังคมสงเคราะห์: หน้าที่หรือมิใช่”. จัดโดยศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ ห้องประชุม 707 อาคารบรมราชกุมารี วันจันทร์ที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2554.
- พระมหาสันติ ฐานวโร (ประสพสุข). (2561). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 11. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันทนี วาสิกะสิน และคณะ. (2538). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.